

ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВЛАДА У ЗМІШАНИХ РЕСПУБЛІКАХ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Ю. БАРАБАШ

*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
проректор з навчальної роботи,
завідувач кафедри конституційного права України
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)*

23 роки незалежності так і не дали чіткої відповіді на цілу низку питань конституційного будівництва. Інспіровані ззовні події, які відбуваються зараз у країні, змушують зосередитися на не зовсім актуальному для повсякдення порядку денному конституційно-правової науки питанні і питанні територіального устрою. Можемо припустити, що патріотичний настрій переважної більшості населення та політикуму дозволить змінити акценти в бік удосконалення існуючого унітарного устрою, звівши дискусію до питання про децентралізацію влади, яке попри всю свою зовнішньо-популярнічну зрозумілість видається нам не таким вже й простим з огляду на економічну географію України та значний бюджетний дефіцит.

Натомість питання, яке нам не вдалося до кінця вирішити, — це оптимальна для України форма правління, точніше кажучи, винайдення ролі президента у реалізації публічної політики та влади. За будь-яких обставин можемо сказати, що крок, зроблений 5 липня 1991 р. із запровадження поста президента в Україні, був правильним. На нашу думку, соціальний запит на

наявність у нашій державі єдиного сильного центру влади існував, існує і буде існувати ще довгий час.

Українці не мають стійких державотворчих традицій. Період радянського тоталітаризму знищив будь-яке прагнення до об'єднання у партії, а довіра до таких інститутів суспільства, що повинні творити соціальний капітал у політиці, буде ще тривалий час далекою від середньоевропейських показників (хоча, як доводять політологи, у сучасних глобалізованих умовах громадяни більш схильні самореалізовуватися через спонтанні рухи, флеш-моби і віртуальні організації). Протягом усієї нашої історії процес державотворення був пов'язаний із постаттю сильного лідера на чолі держави: гетьман козацької доби, президент (гетьман) у період визвольних революцій, генеральний (перший) секретар партії за радянських часів, президент незалежної України.

Період незалежності теж не був однорідним з погляду еволюції інституту президента. Ми мали часи президентсько-парламентської (1991–1995, 1996–2005, 2010–2014), президентської (1995–1996) та парламентсько-

президентської республіки (2005–2010). Остання форма передбачена чинним конституційним законодавством. Однак, знову ж таки, як ми вже наголошували на початку, питання залишилось відкритим. Його невирішеність багато в чому пов'язана, на наше переконання, зі сліпим копіюванням окремих конституційних моделей та практик.

Завдання, які ми ставимо у цій статті, концентруються навколо трьох питань: чи може бути президентська влада у змішаних республіках нейтральною? наскільки впливає використання оціночних (загальнородових) категорій при формулюванні повноважень глави держави на ефективність їх (повноважень) реалізації? та чи має право на існування у сучасних умовах інститут контрастигації актів президента, і якщо так, — то в яких формах та обсягах?

Після здобуття США незалежності і проведення буржуазних революцій на європейському континенті цілком слушно постало питання про те, яке місце в державному механізмі має обіймати монарх. В умовах обмеженості його влади писаною конституцією та створенні органів первинного представництва він вже не міг претендувати на домінуюче становище. Цілком новаторським слід визнати підхід, запропонований свого часу видатним французьким філософом-лібералом Б. Констаном. Він асбсолютно правильно стверджував, що три влади (законодавча, виконавча та судова) є, по суті, «три форми влади, кожна із яких у своїй сфері повинні сприяти загальному розвитку; але коли ці, приведені у безлад, влади перетинаються, стикаються, заважають одна одній, потрібна сила, щоб повернути все на своє місце. (...) Ця сила не повинна бути сконцентрована ні в одній із влад, оскільки в такому випадку вона слугувала б руй-

нуванню інших. Вона повинна бути поза ними, певним чином нейтральною відносно них, щоб її дія могла бути за потреби застосована скрізь, де є необхідність, а також для того, щоб сила ця носила захисний і відновлювальний характер, не будучи при цьому ворожою» [1, 38]. При цьому Б. Констан наголошував на потенційній можливості нейтральності влади глави держави саме через відсутність представницьких начал в природі монаршого поста. «Король у вільній країні — особлива постать, що знаходиться над багатоманіттям думок, оскільки у нього не має іншого інтересу, як підтримання порядку та свободи, оскільки він ніколи не здатен повернутися до загальної долі» [1, 41].

Ідея «нейтральної влади» монарха отримала свій подальший розвиток у державно-правовій думці. Зокрема, цю доктрину застосовував знаний німецький державознавець К. Шмітт для обґрунтування власної доктрини «рейхспрезидент як гарант конституції». Він звернув увагу на досі недосліджений бік теорії Б. Констана, а саме наявність у короля «охороняючої влади» [2, 193]. Окрім цього, він апелював до розробників Веймарської конституції, зокрема такого активного учасника конституційного процесу, як Г. Пройс. Останній стверджував, що для того, щоб бути певною протиположністю рейхстагу в конституції необхідно закріпити такий статус президента, який би дозволяв йому бути певним центром, «полюсом спокою» [2, 194]. Інший конституцієдавець Ф. Науман наголошував на особливій ролі глави держави у ситуації, коли в парламенті не вдається сформувати коаліційну більшість. Тут у гру і має вступати президент, у цьому випадку питання формування уряду стає не партійним питанням, а «політичної техніки та гармонії» [2, 195].

У цілому позиція К. Шмітта в контексті ідеї про нейтральну владу зводилася до того, що глава держави повинен бути наділений такою компетенцією, яка б давала йому можливість символізувати «безперервність і постійність державної єдності і цілісного функціонування держави» [2, 192]. Окрім цього, як вже наголошувалося раніше, німецький дослідник використовував цю аргументацію для виправдання необхідності наділення глави держави функціями гаранта конституції, на противагу теорії конституційного контролю як самостійного різновиду державної діяльності, яскравим представником якої (теорії) був Г. Кельзен.

К. Шмітт доводив, що «судова незалежність є лише зворотною стороною судової обмеженості законом», що подібні конституційні суди довелося захищати від зміни шляхом прийняття простого закону кількості та складу суддів, чи переміщення, заміни суддів в особливо складні політичні періоди, що добре нам відомо з історії Верховного Суду США [2, 212–213].

Слід визнати, що попри всю контроверсійність теорія К. Шмітта мала свій вплив на подальший конституційний розвиток не тільки Німеччини, а й інших держав. Як стверджують дослідники, шміттівську ідею «президента як гаранта конституції» використав при розробці Конституції Франції 1958 р. один із її авторів Р. Капітан [3, 40]. Щоправда, ним ця ідея була трансформована у положення «президент — арбітр нації» (саме в такій формі вона знайшла своє відображення і в конституційному ладі Французької Республіки).

Як відомо, президентський арбітраж отримав у Франції достатньо специфічне втілення. За часів президентства Ш. де Голля глава держави де-факто керував виконавчою владою, потім президенти декілька разів вико-

ристовували такий арбітражний інструментарій, як розпуск парламенту, для виходу із державно-правової кризи, спричиненої так званим станом «співіснування» (це періоди, коли президент і уряд (а отже, і парламентська більшість) представляли різні партійні команди).

Тут ми підходимо до поставленого раніше питання — чи може президентська влада у змішаних республіках бути справді нейтральною? Головна пересторога для позитивної відповіді — це спосіб легітимації. Саме формування поста глави держави шляхом проведення прямих всенародних виборів дозволяє поставити під сумнів нейтральний статус президента при здійсненні державної політики. Дійсно, найбільш яскравою ілюстрацією практичної неможливості цього є конфлікти, що виникають між главою держави та урядом у період співіснування. І такі періоди можуть виникати не так вже і рідко. Так, для прикладу, дослідник напівпрезидентських режимів у пострадянських країнах та країнах Східної Європи О. Протсік нарахував у таких державах за період з 1991 по 2002 роки 67 випадків «співіснування» обраного народом президента та уряду, що представляє іншу партію (коаліцію) [4, 220]. Звичайно, при цьому градус напруженості у відносинах між главою держави та урядовою командою був різним, однак за будь-яких обставин абсолютно корисними для державного розвитку такі періоди назвати навряд чи можливо.

Тому цілком логічно зробити припущення, що президенту в змішаних республіках бути нейтральною фігурою достатньо складно. Особливо це стосується тих країн, де на перше місце у формуванні уряду виходить парламентська більшість. Нам довелося це відчувати в той період, коли країну очолював В. Ющенко.

Ми схильні поділяти думку німецького дослідника Е. Везера, що в напівпрезидентських республіках глави держав «є реальними політичними інституціями зі своїми власними політичними інтересами, які вони часто використовують для збереження власних посад», а отже, «ідея про те, що вони будуть діяти, як “нейтральна влада” є ілюзією» [5]. Корисним у його дослідженні є аналіз праць О. Духамеля, який критично ставиться до застосування до напівпрезиденталізму категорії «форма правління» (в англійському варіанті використовується категорія «конституційна система» (*constitutional system*)). Він висловлює цікаву думку, що напівпрезидентська республіка в чистому вигляді не є формою правління. Ця характеристика держави, швидше за все, характеризує не владну систему, а режим здійснення влади, що дозволяє залежно від результатів виборів і, відповідно, конфігурації політичних сил у парламенті, мати періодично справу як і з парламентською, так і з відверто президентською формою правління. Конституційну ситуацію у Франції О. Духамель характеризує як «президентську систему, поєднану із напівпрезидентським режимом» [5].

Отже, у цьому випадку співіснування та інші фактори, про які йтиметься далі, дозволяють говорити про потенційну конфліктність напівпрезидентського режиму, де однією зі сторін конфлікту досить часто виступає саме глава держави.

Як ми вже наголошували, французька модель конституціоналізму передбачає, по суті, приховане президентське домінування у внутрішній та зовнішній політиці через використання конструкції «президент — арбітр нації» (дослівно: «Своїм арбітражем Президент забезпечує належне функціонування органів публічної влади та

спадковість держави» (ч. 1 ст. 5 Конституції Франції 1958 р.). Зазначаємо, що подібні формули в тих чи інших інтерпретаціях сприйняли й інші країни, де вирішено було запровадити напівпрезидентську модель. Для прикладу, у ст. 120 Конституції Португалії 1976 р. передбачено, що «президент забезпечує єдність держави та нормальне функціонування демократичних інститутів».

У вітчизняній Конституції Президент характеризується як гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (ч. 2 ст. 102). Загалом слід зазначити, що не тільки відносно глави держави, а й щодо інших вищих органів влади в Основному Законі України для характеристики їх компетенції використовується значна кількість оціночних категорій, чи якщо бути більш коректнішим, загальних, родових понять. Однак, мабуть, що саме у випадку із конституційним статусом Президента України їх застосування на практиці викликає чи не найбільше ускладнень. Це обумовлене загальнотеоретичною невизначеністю ролі глави держави у трикутнику влади за такого режиму.

З подібними ускладненнями ми вже мали можливість зіткнутися під час президентства В. Ющенка. Двічі виникала ситуація, що формально виглядала як віднайдення главою держави у себе додаткових повноважень у сфері керівництва виконавчою владою. І в обох випадках орган конституційного контролю, якому доводилося вирішувати компетенційні спори з цього приводу, ставав на бік Президента України.

Перша ситуація стосувалася реалізації такого повноваження глави держави, як керівництво зовнішньополітичною діяльністю (п. 3 ч. 1 ст. 106

Конституції України). У розріз із цією компетенцією Президентом було видано Указ від 4 червня 2008 р. № 513 «Про деякі питання керівництва зовнішньополітичною діяльністю держави». Цим актом передбачалася необхідність погодження з ним призначення цілої низки посадових осіб Міністерства закордонних справ та дипломатичних представництв, що безпосередньо Конституцією України не було передбачено.

Конституційний Суд України своїм Рішенням від 15 січня 2009 р. № 2-рп/2009 визнав Указ конституційним, застосувавши при цьому не зовсім безспірну аргументацію. По-перше, було зазначено, що, незважаючи на те, що і парламент, і Президент, і Уряд мають відповідну компетенцію у сфері зовнішньої політики, саме глава держави є домінантом у вказаній сфері, маючи прерогативи керівника.

По-друге, Судом фактично була напрацьована доктрина «прихованих повноважень» Президента, наявність яких він обґрунтував прямою дією норм Конституції. Тобто, зважаючи на оціночний (загальний) характер конструкцій, які використовуються при формулюванні повноважень глави держави, останній має право додатково визначити «засоби впливу на діяльність суб'єктів зовнішньополітичної діяльності з метою забезпечення національних інтересів і безпеки України».

Друга, майже аналогічна справа стосувалася акта глави держави, яким він наділяв себе додатковими кадровими повноваженнями (через процедуру погодження кандидатур) у сфері національної безпеки та оборони (Рішення від 25 лютого 2009 р. № 5-рп/2009).

Повертаючись до зазначених правових позицій, можемо зауважити: якщо з першою позицією можна погодитися, то друга викликає запитання в контексті співвідношення її з такою

складовою засад конституційного ладу, як обмеженість повноважень органів влади Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 6 та ч. 2 ст. 19 Основного Закону України).

Ми абсолютно згодні з тим, що керівництво трьома такими важливими сферами, як зовнішня політика, національна безпека та оборона, передбачає не лише залучення Президента до ухвалення ключових рішень, а й його участь у повсякденній реалізації заходів у вказаних сферах. Незаперечно також і те, що він повинен мати можливість впливати і на кадрову політику. Однак, знову ж таки, форми, методи та межі його діяльності мають визначатися або Конституцією України, або законами, але в жодному разі не його власними актами. Тому використання оціночних (загальних) конструкцій у компетенційному статусі глави держави є цілком допустимим явищем з огляду на неприпустимість розширення тексту Основного Закону за рахунок другорядних речей. Попри те, це зовсім не означає абсолютну дискрецію цього високопосадовця у питанні визначення форм та методів діяльності, особливо тоді, коли йдеться про взаємовідносини з іншими гілками влади.

У разі застосування в Конституції України таких конструкцій, як «керівництво певним напрямом діяльності», необхідно не зловживати їх використанням у тексті та на рівні Основного Закону, а також збалансовувати повноваження глави держави з іншими інституціями, для того щоб мінімізувати загрозу виникнення компетенційних спорів у майбутньому.

Ми можемо спостерігати, що яку б сторону статусу та функціонування президента у змішаних республіках ми б не обрали, все одно ми натрапляємо на проблематику конфліктованості його взаємовідносин із вищими влад-

ними інституціями. Достатньо яскраво ця «родова травма» напівпрезиденталізму проявляється і при ретельному аналізі інституту контрастигації актів глави держави.

У дорадянській літературі неодноразово наголошувалося, що ще на початку заснування цього інституту, в період абсолютних монархій, скріплення міністрами власними підписами актів монарха «мало своєю виключною метою засвідчення автентичності підпису монарха». І лише згодом, із започаткуванням конституціоналізму, контрастигнувши акт, міністр тим самим брав на себе відповідальність за його реалізацію [6, 82].

Як стверджував видатний російський дослідник О. Алексєєв, контрастигуванням міністри беруть на себе відповідальність замість монарха і підлягають покаранню, якщо акт, який вони контрастигували, містить у собі протизаконні елементи [7, 21]. Звичайно, при цьому кожного разу наголошувалося, що діє загальний принцип «монарх не може помилятися (поступати не по праву), він не несе відповідальності».

У свою чергу, згаданий принцип безвідповідальності монарха обумовлений необхідністю забезпечення цілісності та безпеки держави, оскільки «оголосити монарха відповідальним означало б привнести революцію в перелік засобів політичної боротьби, рекомендованих конституцією» [7, 25].

За таких умов виникає питання про те, якого значення набуває цей інститут в умовах змішаної республіки, де глава держави, на відміну від монарха, несе відповідальність за свої дії, основною формою чого є імпічмент президента. Р. Мартинюк, аналізуючи практику функціонування П'ятої Французької Республіки, дійшов висновку, що внаслідок контрастигації «і Президент, і Прем'єр ніби урівноважують

у своїх прерогативах один одного, і їм необхідно кожен раз досягти компромісу для того, щоб здійснити відповідне урядове рішення» [8, 202].

Використовуючи цю тезу щодо інших держав, слід обов'язково зважати на такі фактори. По-перше, це повноваження, реалізацію яких пропонується піддати обов'язковій контрастигації. По-друге, це наявність конституційно закріплених форм взаємодії глави держави з урядом, які дозволяють цим інституціям узгоджувати свої позиції при ухваленні «контрастигнованих» актів.

Щодо першого фактора, то, наприклад, у Португалії контрастигації підлягають акти президента, видані ним при реалізації повноважень із розпуску органів автономних областей, призначення посадовців в органи таких областей, у сфері міжнародних відносин, призначення та звільнення вищого військового командування, оголошення надзвичайного стану тощо. Причому відсутність контрастигації тягне за собою юридичну нікчемність таких актів (ст. 140 Конституції Португалії).

Стосовно другого фактора як приклад можемо навести конституційний досвід Польщі. Президент цієї країни має у своєму розпорядженні принаймні два інституційних механізми. Це Рада національної безпеки як дорадчий орган при главі держави з питань внутрішньої та зовнішньої політики (ст. 135 Конституції Польщі 1997 р.), та Рада Кабінету (ст. 141). Остання форма є засобом обговорення з членами Уряду конкретних питань. Президент може скликати Раду, яка не має чітко визначеної конституційної компетенції. До її складу входять члени Уряду (Ради міністрів). Президент головує на засіданнях Ради; вона не може перебирати на себе урядову компетенцію [9, 318].

Фактично це виглядає як запозичення французької моделі Ради міністрів — інституційної форми взаємодії глави держави та вищого органу виконавчої влади. Саме на засіданнях Ради попередньо обговорюються такі важливі рішення з «контрасигнаційних» повноважень, як розпуск парламенту, постановка питання про парламентську відповідальність уряду, проведення референдуму, внесення проектів законів та регламентних актів тощо [8, 202].

У цьому контексті вітчизняна практика виглядає певним чином недосконалою. Чого тільки вартій скандал навколо відмови Уряду у контрасигнації семи актів Президента В. Ющенко із призначення послів і переформатування мережі судів восени 2006 р. [10]. До речі, тоді такий «конфліктний» сценарій взагалі був у подальшому оформлений у норму Закону України від 21 грудня 2006 р. «Про Кабінет Міністрів України» (ст. 27). Зокрема, передбачалося, що «у разі якщо Прем'єр-міністр України, міністр, відповідальний за акт та його виконання, вважають неможливим скріплення підписами акта Президента України, вони повертають такий акт із викладенням у супровідному листі мотивів своїх рішень». Подальші редакції Закону усунули ці моменти, однак не вирішили питання про процедуру контрасигнації і механізми погодження главою держави своїх актів та дій із Урядом взагалі.

Чинна Конституція України передбачає, що при виданні главою держави актів, спрямованих на реалізацію таких повноважень, як призначення та звільнення глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях, прийняття вірчих і відкличних грамот дипломатичних представників іноземних держав, керівництво Радою національної безпеки і оборони України

(далі — РНБОУ), введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації, утворення судів, такі акти підлягають скріпленню підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання.

Передусім зазначимо, що попри зміну при відновленні конституційної системи влади зразка 2004 р. центру прийняття рішень із формування Кабінету Міністрів України, перелік повноважень Президента України, акти із реалізації яких підлягають контрасигнації, значно скоротився порівняно з тим, який був передбачений первинною редакцією Основного Закону. Зокрема, раніше без підписів Прем'єра та відповідального міністра не могли набрати чинності акти з приводу керівництва зовнішньополітичною діяльністю, визнання іноземних держав, керівництва Збройними Силами України, присвоєння вищих військових звань тощо (загалом 13 позицій ст. 106 Основного Закону проти 4 позицій чинної редакції цієї статті). Звичайно, значну частину цих повноважень внаслідок повернення редакції Конституції 2004 р. глава держави втратив або ж вони були певним чином трансформовані. Однак, навіть незважаючи на такі обставини, ступінь дискреції Президента в цій частині лише зросла (що не може не дивувати з огляду на загальну методологічну тезу про звуження президентської компетенції).

До того ж застосування деяких із залишених «контрасигнаційних» повноважень є досить проблемними. Свідченням цього є спір, який у 2008 р. був переданий на розгляд Конституційного Суду, і стосувався нескріплення підписами низки указів Президента, якими він вводив у дію рішення

РНБОУ. Суд відмовив у відкритті провадження у справі, пославшись на правові позиції, висловлені ним у Рішенні від 22 квітня 2008 р. № 9-рп/2008, згідно з якими ст. 107 Конституції України передбачені певні повноваження глави держави у сфері функціонування РНБОУ, зокрема повноваження формувати персональний склад (ч. 4) та вводити своїми указами в дію її рішення (ч. 7). Тому, на думку органу конституційного контролю, «окремо визначені у статті 107 Конституції України повноваження Президента України можуть реалізовуватися без застосування вимоги частини четвертої статті 106 Основного Закону України» (Ухвала Конституційного Суду України від 23 грудня 2008 р. № 58-уп/2008). Що саме розуміти під «очолюванням РНБОУ» як «контрасигнующим» повноваженням, залишилося достеменно невідомо.

Обсяг статті не дозволяє провести ретельний аналіз зазначеної проблематики із контрасигнації. Головна теза, яку нам хотілося б довести, це те, що сам перелік «контрасигнующих» повноважень підлягає додатковому осмисленню як з погляду доцільності застосування такого обмежуючого інструменту, так і з погляду існування форм попереднього погодження і обговорення актів із реалізації таких повноважень. З приводу останнього вважаємо за доцільне звернутися до досвіду інших змішаних республік, які запровадили консультативні структури у формі рад не тільки у сфері національної безпеки, а й питання зовнішньої та внутрішньої політики взагалі. Знову ж таки, зважаючи на конфліктогенність такої форми правління (чи режиму владарювання), варто кожного разу думати, чого ми досягнемо зобов'язуючи Президента звертатися за урядовими підписами, в який спосіб буде відбуватися контрасигнація, і які

погоджувальні механізми можемо запровадити.

Підсумовуючи викладене в статті, можемо зауважити таке. Обраний народом президент потенційно може обіймати нейтральну позицію і виступати суто арбітром. Однак, знову ж таки, потенційно. Реалії, як ми вже наголошували, стверджують зовсім протилежне, але прагнути такого стану речей все-таки потрібно.

Передусім слід наділити главу держави необхідним «арбітражним» інструментарієм. На нього ще свого часу звертав увагу Б. Констан: «Якщо дії виконавчої влади небезпечні, король усуває міністрів, якщо дії палати лордів пагубні... король створює нових перів; якщо загроза проявляється з боку виборної палати, король або використовує право вето, або розпускає виборну палату» [1, 39]. До цього з часом додалося скасування актів виконавчих структур та ініціювання референдуму з приводу нових реформ.

При цьому конституцієдавцю важливо пам'ятати, що за будь-якої можливості слід за допомогою конституційних норм змушувати всі владні інституції, що потенційно можуть виступати сторонами конфліктів, сідати за стіл переговорів чи погоджувати свої дії за допомогою різних механізмів, зокрема таких як ради.

При цьому не повинен залишатися осторонь цієї дилеми і звичайний виборець. Обираючи главу держави, він повинен орієнтуватися не тільки на привабливість його передвиборної програми, а й на дипломатичні якості політика, здатність віднаходити спільну мову з різними групами та політичними елітами (таку інформацію можна отримати, зокрема, за рахунок обов'язкової участі лідерів виборчих переговорів у телевізійних дебатах, що має бути передбачено виборчим законодавством). Звичайно, кожна форма прав-

ління має свій конфліктогенний потенціал, однак напівпрезиденталізм у молодих демократіях виявляється найбільш вибухонебезпечним, і цьому слід запобігати конституційними засобами.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Классический французский либерализм*. — М., 2000. — 592 с.
2. Шмитт К. Государство. Право и политика. — М., 2013. — 448 с.
3. Богданди фон А. Доктринальный конструктивизм в прошлом и будущем: стратегия ответа на насущные вопросы, стоящие перед конституционно-правовой наукой в Европе // Сравнительное конституционное обозрение. — 2010. — № 1. — С. 39–66.
4. Prostyk O. Intra-executive competition between President and Prime Minister: Patterns of Institutional conflict and cooperation under Semi-presidentialism // *Political studies*. — 2006. — Vol. 54. — P. 219–244.
5. Veser E. Semi-Presidentialism-Duverge's concept — a new political system model [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rchss.sinica.edu.tw/publication/ebook/journal/11-01-1999/11_1_2.pdf/.
6. Горенберг М. Глава государства // Конституционное государство. Издание В. И. Гессена и прив. доцента А. И. Каминка. Второе издание. — СПб., 1905. — С. 80–120.
7. Алексеев А. А. Контрасигнирование, его значение и объем в конституционном праве. — СПб., 1906. — 64 с.
8. Мартинюк Р. Компетенційний дуалізм виконавчої влади: державно-правовий досвід П'ятої Французької Республіки та України // *Право України*. — 2011. — № 1. — С. 200–208.
9. Banaszak B. Model of executive power in Poland // *Часопис Київського університету права*. — 2011. — № 2. — С. 317–321.
10. Чи почнеться в Україні «указна війна» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/articles/2006/09/22/3158278/>.

REFERENCES

1. Klassicheskiy frantsuzskiy liberalizm [Classical French Liberalism], Moscow, 2000, 592 p.
2. Schmitt C. Gosudarstvo. Pravo i politika [State. Law and Politics], Moscow, 2013, 448 p.
3. Bogdandy, A. von. Doktrinalny konstruktivizm v proshlom i budushchem: strategiya otveta na nasushchnye voprosy, stoyashchie pered konstitutsionno-pravovoy naukoj v Evrope [The Past and Promise of Doctrinal Constructivism: A Strategy for Responding to the Challenges Facing Constitutional Scholarship in Europe], *Sravnitelnoe konstitutsionnoe obozrenie*, 2010, no. 1, pp. 39–66.
4. Prostyk O. Intra-Executive Competition Between President and Prime Minister: Patterns of Institutional Conflict and Cooperation under Semi-Presidentialism, *Political studies*, 2006, vol. 54, pp. 219–244.
5. Veser E. Semi-Presidentialism-Duverge's Concept — a New Political System Model. Available at: http://www.rchss.sinica.edu.tw/publication/ebook/journal/11-01-1999/11_1_2.pdf/.
6. gorenberg M. Glava gosudarstva [Head of the State], *Konstitutsionnoe gosudarstvo. Izdanie V. I. Gessena i priv. dotsenta A. I. Kaminka. Vtoroe izdanie*, Saint Petersburg, 1905, pp. 80–120.
7. Alekseev A. A. Kontrasignirovanie, ego znachenie i obiem v konstitutsionnom prave [Countersign, its Value and Volume in Constitutional Law], Saint Petersburg, 1906, 64 p.
8. Martyniuk R. Kompetentsiinyi dualizm vykonavchoi vlady: derzhavno-pravovi dosvid Piatoi Frantsuzkoi Respubliki ta Ukrainy [Jurisdiction Dualism of the Executive Power: State and Legal Experience of the French Fifth Republic and Ukraine], *Pravo Ukrainy*, 2011, no. 1, pp. 200–208.
9. Banaszak B. Model of Executive Power in Poland, *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 2011, no. 2, pp. 317–321.
10. Chy pochnetsia v Ukraini «ukazna viina» [Does the «Decree War» is Going to Happen in Ukraine?]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/articles/2006/09/22/3158278/>.

Барабаш Ю. Г. Президентська влада у змішаних республіках: окремі питання теорії та практики

Анотація. У статті аналізуються складні питання політико-правової природи президентської влади та проблеми з її реалізацією у напівпрезидентських республіках. Автор демонструє доктрину «нейтральної влади» та робить припущення про неможливість її повноцінного використання у змішаних республіках. Предметом дослідження стали також питання загальної компетенції глави держави з погляду оціночних категорій, які використовуються при її формулюванні, та інститут контрасигнації актів президента в аспекті зміни форми правління в Україні.

Ключові слова: напівпрезидентська республіка, президентський арбітраж, керівництво зовнішньою політикою, контрасигнація, державно-правовий конфлікт.

Барабаш Ю. Г. Президентская власть в смешанных республиках: отдельные вопросы теории и практики

Аннотация. В статье анализируются сложные вопросы политико-правовой природы президентской власти и проблемы ее реализации в полупрезидентских республиках. Автор демонстрирует доктрину «нейтральной власти» и строит предположения о невозможности ее полноценного использования в смешанных республиках. Предметом исследования стали также вопросы общей компетенции главы государства с точки зрения оценочных категорий, которые используются при ее формулировании, и институт контр-ассигнации актов президента в аспекте изменения формы правления в Украине.

Ключевые слова: полупрезидентская республика, президентский арбитраж, руководство внешней политикой, контрассигнация, государственно-правовой конфликт.

Barabash Yu. Presidential Power in Mixed Republics: Selected Issues of Theory and Practice

Annotation. The article analyzes the complex issues of political and legal nature of presidential power and the problems of its realization in the semi-presidential republic. The author demonstrates the doctrine of «neutral Power» and suggests its inability to make full use of mixed republics. The research is focused on issues of general competence of the head of state in terms of evaluation categories used in their formulation, and Institute of countersigning Presidential acts in terms of changing the form of government in Ukraine.

Keywords: semi-presidential republic, presidential arbitration, foreign policy management, countersign, state and legal conflict.